

2-րդ հր.

144-188

ԱՆԱՏԻՏ

Հ Ա Ն Դ Է Ս Ա Մ Ս Ե Ա Յ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԵՂԱՐՈՒԵՍԱԿԱՆ

Դ. ՏԱՐԻ

ՅՈՒՆՈՒԱՐ 1907

ԹԻԻ 1

ՀԱՅԳԻՐՔ

ԱՌ ՍՈՒՐԻ ՍՈՓԻԱ

— 0 —
Ա

Ազօտ պահուն, լուռ, աշուճներս դէպ ի քեզ,
Ո՛վ սուրբ տաճար, խորհրդակոծ կ'երազեմ.
Ըզգե՛կ հաստաքս կանգնեց, ճոխ եւ վրսեմ,
Որ զուգայն միշտ փառաւորես եւ գոզես,
Եւ յաղթութեան զատիկ տօնես պնդադար —
Բայց գերեցար, այրիացար, պղծեցար:

Ազօտ պահուն ա՛յ յնչափ ամբաւ կը թըլիս
Երբ հովանիդ հոծ մըթութեան կը խառնես՝
Ու կարծես սին ըստուերներով կը յառնես
Ուրուականի մը պէս, կ'ըսես՝ Տեսէք զիս.
Ե՛րբ պիտի գայ իմ փերկութիւնս, քրիստոնս —
եայք.

Պիտի ծագի սիրոյ այդ:

Ո՛վ կամարներ ամպի պէս խիտ, քովէ քով,
Շրջե՛կ զըններ ուր Պատմութեան մեծ կառքը
Կը մըտցնէր ինքնակալաց վառ փառքը,
Ո՛վ քովթարներ, կանգուն հըզօր սիւներով,
Որ վիթխարի ըմբշամարտներ կը թըլեք,
Ժամանակին դէմ ախոյեան ու մարտիկ:

Սըրբազան շէնք, պատըսպարան հին դարուց
Որ կը փախչի եղանակաց առջեւէն,
Անյիւշիլ երկիւղն այլ եւս կը խըւենո
Կ'արշամարհէ քայքայիլ ո՞ր ու զայրուց —

Սեւ էք բոլոր. կը քողարկէ սուգ ըզձեզ,
Կը քողարկէ վիշտ մ'այսպէս:

Սուրբ Սոփիա կալանաւոր է հիմայ.
Մինարէներն իրենց զըրչով երկնից տակ
Կը քանդակեն բառ մը միայն, Յաղթանակ.
Եւ օրն ի բուն կատարներէն կը պոռայ,
Կը սրլանայ Իսլամի կողմն, ահեղ բոթ,
Ատելութիւն քարոզելով երկնից մօտ:

Կը պաղպաղեն անոր ամբիծ բըրբըր,
Կը զարնուրին այդ անողորմ սուր ձայնէն,
Հըրբշտակներու հետ արտասուք կը զանեն,
Քու գերութիւնդ կ'ողջան երկնից մէջ՝ վերը,
Ինչու որ Եփմ գազանութեան որջ դարձար,
Ոխութեան որջ, ո՛վ Տաճար:

Աղաւնիներն որ խիտ առ խիտ կը թըռին,
Եւ կը սիրեն քու ծերպալից հին պատերդ,
Ի՞նչ, չե՞ն խըրտչիր եւ չե՞ն լըսեր մերթ մերթ
Խուլ հեծութիւն մ'որ, տըրտալից եւ խորին,
Կամարներէդ, զըմբէթներէդ կը թընդայ,
Կը կականէ, կը բողբջէ, կ'որոտայ:

Վերջին վրկայ Արեւելքի պարտութեան,
Սուրբ Սոփիա, անմըխիթար կը նստիս,
Դեռ կը սպասես բարեգուշակ աւետիս,
Դեռ կը սպասես որ վերանայ վեցդարեան
Տըխուր երկար նախատանքդ, ո՛վ սըրբավայր,
Բիւզանդիոն, նախկին մայր:

Բայց քրիստոնեայ ազգերն, աւա՛ղ, թող կուտան
Որ Իսլամի քարշապարին տակ մաշին

Կրճեայ սարերը, թող կուտան որ փոշին
Նրբնաքարերը պարտկէ, աււրը խորան,
Եւ թող կուտան որ հող, անհաշտ մոլեգին,
Որգւոցըդ գէժ մահ ըսպառնան վերբառին:

Դեռ կը հեծես, հիմունքըդ մերթ կը սարսիւն,
Այսչափ ամօթ, այսչափ լուտանք թըշնամանք
Ձայրոյթ կուտան քեզ, այսչափ վիշտ այսչափ
ժանգ,
Նախկին փառաց տըխրութեան, հետ միասին՝
Կը խըռովես ըզքեզ ու գուն կը խորհիս —
Ի՞նչ, պիտի չգա՞ն փրկել գիս:

Եկեղեցի, արդեօք գիտե՞ս որ հիմայ
Այ չի խօսի Գիտուհի հեղ յորդորը,
Դիտե՞ս արդեօք, խորտակեցաւ ակոռը,
Ուր կը նըտէր ան, հալաութեան քահանայ,
Ոպնիսդեաց զէմքով, պաշտաւ աչեբէն
Ոսկի քարեր կը շողային վեհօրէն:

Բ

Բայց այն պահուն երբ խոր գիշեր է ահա,
Թերեւս անշաղտ որմնաղըռնէն ելլէ գայ
Վեհ հայրապետ մը՝ միթրայով, աննշալով,
Տալ անկողով ամբաւ շուրջատ մ'եռեւէն,
Ջոր իր ոտքերը հազիւ հազ կը թօթուեն:
Սրբարանիդ մէջ ահա կանգ առնելով,

Վերամբառնայ իր հովուական մատանին,
Օրհնէ ըզքեզ, քաւէ ըզքեզ վերբառին,
Թէ զըձեցար, ազարտեցար օրն ի բուն,
Եւ աստղածեւ արցունքներով ողբայ ան
Սեւ սարեղարծը սուրբ խաչին գերութեան,
Եւ քեզ ըսէ՝ Գուսա՛, յուսա՛, երկնից տուն:

Գ

Ո՛հ, ի՛նչչափ ցոլք ու ճառագայթ
Կ'ողողէին Սուրբ-Սոփիան.
Գրմէթը խոր եւ ոսկեխայտ՝
Միածանի պէս երկնեպիեան.
Կանթեղ ու մոմ հաղար հաղար
Կը շողային ուխտերով վառ.
Տաճարը լի էր պարծանքով,
Տիրոջ վրստը պարծեման պէս,
Հրաբորբոք սակայն անկէջ,
Կը փողփողէր իր լոյս փառքով:

Եւ կանթեղները խիտ առ խիտ,
Թըռչնոց պէս հող կ'երեւային,

Երենց կըտուցը մարգարիտ,
Ճաճանչաւոր եւ օղային:
Ջահերն անհուն, խոր, բիւրեղեայ,
Կը ցանէին ոսկի ծաղիկ,
Սուրբ Սոփիա, միշտ աննըման,
Սուրբ Սոփիա մէշտ սիրական,
Կը փատարէր սիրոյ հարսնիք:

Եւ կերոններն, իրարու քով,
Կը քալէին դանդաղ դանդաղ,
Եւ քահանայք երկար շարքով,
Նըւագելով հոգեւոր տաղ.
Թափօրը վերջ չունէր կարծես,
Ու կը չըւէր տեսիլքի պէս:
Ահա փայլակ մը կը թըռէր,
Բոցոտ անդունդ մը կը շողար,
Հրաշափառ ծով մ'անդադար
Կը ծածանէր կը փրփրէր:

Կարծես լուսին ու արեգակ
Այնտեղ ինկած կը վառէին.
Աստղերն, անչափ գըմէթին տակ,
Կարծես իրար կը փառէին:
Անաղատ սէր եւ բորբոքում,
Պաշտաւ հաւատք. փայլատակում,
Ո՛վ հրէշտակաց պաշտպանութիւն,
Ո՛վ աւրուհի լուսահանգէս,
Ո՛վ ճըրագաց շքեղ պարտէզ—
Ո՛վ Գրիստոսի դարպաս ու տուն:

Սուրբ Սոփիա լոյս էր բոլոր,
Դիւրեղ ցորեկ կը պըլպըլար.
Գրիստոսնից երաշխաւոր
Եւ երկնից հետ միջնորդ կ'ըլլար:
Միւս կողմանէ Հայոց Անին,
Նոյնպէս զգեցած իր ծիրանին,
Լուցանելով հազար տաճար,
Բարբարոսին գէժ ամառը վէժ,
Բիւզանդիոյ հետ գէժ առ դէժ
Կը ճաճանչէր եղբայրաբար:

Դ

Ո՛վ մեծափառ նըշխար, հիմա կը յիշես
Բախլէոսդ երբ զարդարուած ճախպէս,
Միրանեծին արքայ, հըզօր սէգ մարտիկ,
Ջըմուխաներով, կաթըրներով զեղեցիկ,
Ամբարտաւան, քըրքմադոյն վառ մոլկերով,
Կուգար նըստիլ աստուածափօս բնին քով.
Աջ թաթը ցուպ բըռնած եւ գունտ ձախ թաթը՝

Մարգարտայեռ, ոսկեղէն թաղ հակաւոր,
Տաւրակին տակ՝ հահանչեւերով ծըրարած՝
Մերթ մեղապարտագլուխ կը հակէր զարուրած
Ու կը կարծէր՝ պիտի լինայ դըմբէթը,
Պիտի ճըմլէ գինքն, ու սըրտին սուր խէթը
Կը ճարարէր հողին: Խոժոռ հայեացքով
Խրոխտութենէն կ'իյնար, վերէն անթոթով,
Անվերէն ձայն մը կը խօսէր, կը թընդար,
Կարծես Սինա ամպիւրնէն կ'որոտար՝
Նւ հայրապետ մը՝ բողաշուհն պինչ լարած՝
Անեղ գէմքով՝ շուռալուծութեան եւ փռաց,
Դուժ նենգութեան, պոռնկութեան, գո-
ղութեան,
Թաղաւորին, պատրիկներուն ճոխութեան
Չարագուշակ գոյժ եւ աղէտք կը սպառնար:
Մարգարէն էր, կը բարբառէր տերաբար:

Աղբ մը պիտի ելլէր խրատ փառն անողորմ,
Պիտի քանդէր ամէն պատնէշ քաղաքորմ՝
Մահուան նըման պիտի մըտնէր ամէն կայք,
Իր ձիւրուհի տակ ոռնակոխ քրեւտոնեայք
Պիտի վայրն կակաղէին ի դուր տեղ՝
Ոչինչ պիտի խնայէր, ոչ չէն, ոչ գեղ,
Պիտի լափէր ունայտութեան պէս զաշխարհ՝
Մեծ ու կըրտսէր, ամենքն ալ՝ ստորարձամարտ
Գիրի, ժառայ, եւ յախտեան անիծած,
Անլուռ պիտի կաղկանձէին փոշեմած,
Գանգի մեղաց ծովը խիտ շատ բարձրացաւ,
Երկայնամիտն Աստուած ահա զայրացաւ:

Եւ սուրբ ցասմամբ մոլեգնեւով չարաչար,
Անաթեմա՛յ, անաթեմա՛յ, կը պոռար:

Ե

Անաթեմայ, պատմութիւնն այժմ կը գոռայ՝
Բիւզանդիոն՝, յիմար եղար, վատ եղար,
Դու ըստացար յաճախ փըրկիչ Դեբորայ—
Նըշկահեցիր զանի, ըմբոստ երկվար:

Դու ուխտազանց եղար՝ նեղգիչ, սուտ, խարդախ
Դաշանց թըղթերը ժպրհուրթեամբ կը լլցնէր՝
Ոխէր կըրօնք, արեւմտ գեղուհի ու թաթախ,
Փորըդ նախանձ կը տոչորէր, ո՛վ արբելի:

Բիւզանդիոն՝, պոռնիկ հղար լըրբաբար,
Գանգի պոռնիկ էր քու լըպիրշ թագուհիդ՝
Երբ չըպարած դէմքով քեզի կ'երեսար՝
Գու նկիւսած սերտըդ կը խընդար, ա՛յ անմիտ:

Դու զըղուելի խընթոյքներու կոչնական՝
Պայրատութեան եւ Աստուծոյ պաշտօնը
Կը խառնէիր իրար: Բսիբ՝ պիտի գան
Թաղաւորները զարգաբել մեր տօնը:

Բայց ստորնութիւն, կաւատութիւն, մեղկու-
թիւն,

Մաշած ճանճոտ աչքով նըստան սեղանիդ՝
Հըրապարակ ելան ապա՝ կիսարթուհի,
Եւ բազմացան ինչպէս մարախ, ինչպէս ծիւռ:

Ձորս դիդ առած շողմութեան շուները
Կը լըղէին խախիղ վերքերը սիրով,
Եւ արտաքին վայելչութեան տուները
Պաշարալիւր էին զազիր խախտով:

Դու ցոփութեամբ քննաթաթախ, ո՛վ քաղաք,
Ինչ կըրնայիր կանխատեսել, նըմարել՝
Կը բարձրանար չորս դիդ լըրբին աղաղակ, —
Ձէիր կըրնար ճըշմարտութիւնը սիրել:

Ձրհասկըցար որ հիւսիսի մըշուշը,
Անյայտութեամբ յըղի, պիտի փարատէր՝
Պիտի ժայթքէր ստերչ արգանդէն խուժողուժը
Սուրը պիտի խօսէր եւ հուրը դատէր:

Հոգ մ'ունէիր միայն — նեղգիչ Հայութեան,
Անոր թագին արեւն ըղբեղ կը նեղէր՝
Կը կարծէիր զանի ստիկ խառնեան,
Անով քու միտըդ անընդհատ կը զբաղէր:

Գիշեր ցորեկ անդուլ, անխոնջ, անձանձիր
Իր կործանման աշխատեցար, ո՛վ մորոս,
Ամէն միջոց, ամէն հընարք փորձեցիր՝
Ո՛րչափ տըխմար էիր, ի՛նչ, կոյր ի՛նչ գոռոզ:

Ձէիր ըսիր՝ Անին, Հայոց փառք պարծանք,
Ձոր անհամար հոգով օժիտ ըստացա՛ն,
Անհաւատին դէմ պատուար է՝, ամուր ցանկ,
Իր կործանումը եւ ալ կ'իյնա՞վ միաբան:

Յաջողեցար՝ չարակոտութեան տըքնութեամբ,
Կործանեցիր ըզմեղ: Ահա՛դ եւ վա՛յ քեզ՝
Վա՛յ նաւա մեզ: Ինչպէս սեղուտ, ինչպէս շամբ,
Ալ Ասիա հըրգեհեցաւ հեշտապէս:

Պէտք ենք քարին պատին զարնել զըլուխինս
Մենք քրեւտոնեայք որ գերութեամբ կը հեծնեք

Ո՞վ մեզ չըզթայ կրօնս, վերագ, խըստալիդ
Նախանձով. մենք կրօնցինք դայն, միայն մենք

Բիւզանդիոն՝ ալ ո՞վ կըրնայ կարկատել
Քու սըխալներդ. ո՞վ կըրնայ Իսլամին
Համատարած վարմէն ըզ եզ աղատել :
Բիւզանդիոն, զուն եղար հին թընամին :

Ձ

Ո՞վ օր, ո՞վ բօթ, ո՞վ սոսկալի գարնու րանք,
Բոլոր Պոլիս ոռնաք՝ Կորնիք, ա՛լ Կորանք,
Կործանեցաւ քաղաքը :

Կործանեցաւ, կործանեցաւ, լըմընցաւ,
Ալ ի՞նչ սուգ կայ, ի՞նչ կըսկիծ կայ եւ ի՞նչցաւ,
Փողեց մահուան հրեշտակը :

Ալ յայտնութեան օրը հասաւ, ի՞նչ յուսան :
Ո՞վ Աստուծոյ ըարկութեան դառն գաւազան,
Ի՞նչ խըստութեամբ կը զարնես :
Տապալեցաւ աշտարակին պահակը,
Տապալեցաւ Աստուածապալն քաղաքը —
Աւաղներու չեղջին պէս :

Սուրբ Սոփիա, ո՞վ գըծէկը, ո՞վ թըրուստ,
Դու յաղթականդ տեսար՝ նըստած երկվար՝
Քու սըրքարանըղ մըտնել,
Սըմբակակոխ ընել ըզեքդ, յոխորտալ,
Բողի մը պէս նայիլ քեզի ու խընդալ,
Ք եւ գեղեցիկ ալ զըտնել :

Է

Ի՞նչպէս արագ կ'երթան գարերն եւ ի՞նչպէս
Աներեւոյթ կ'ըլլան նաեւ փըրփրաղէզ
Լեռնակարկառ գոռ ալիքներն ալ արագ :
Դու անշըշուկ ոտքեր ունիս, Ժամանակ,
Անկէջ ի վեր շատ սուլթաններ գա՛ նըստան,
Միջերկրական ծովէն մինչեւ Պարսկաստան՝
Կոտորեցին Յոյնը եւ Հայը յաճախ :
Յոյնը եւ Հայը կարկամած մըտադարի,
Երկիւղներով արբորուեցան անդադար :
Սակայն՝ երկիրն Օսմանցւոյն տակ կը թընդար
Կը հեծեճէր՝ խոպանացած եւ անշն,
Լուր կը խընդրէր հեռալու մեծ հովրէն :
Թուրքը կուգար, հեռքը կարմիր վառ երկաթ,
Թուրքը կուգար՝ աճէն անկիւն, անընդհատ,
Կը խարանէր, կը չարաթէր, կը տանջէր,

Կը տոչորէր Ամենուրեք սուր կոչեր
Ու սուր ճըշեր պաղատեցան լուռ ըկնից,
Ամենուրեք անյուսութիւն ու գըսկիծ :
Լացին, լացին, մոլեղնաբար ոռնացին,
Յիմարացան, անըզգայ հողը խածին
Եւ աչու ըշին արցունքներով կուրացան :
Ոչ ոք լըսեց :

Դու զանոնք, ո՞վ սըրքազան
Վըսեմ տաճար, զու լըսեցիր խիստ յաճախ :
Եւ երբ հիմա անակնածու եւ անվախ՝
Քու գըմէթիդ տակ հաւաքուած միաբան՝
Միշտ կիսավուրին դէմ կը մոլին ու կ'ոխան,
Չե՞ս փափարեր, կաթողիկէ՛, չե՞ս ցանկար
Թօթիկէ՛ Իսլունք, թօթիկէ՛ քովթար, սիւն կտա-
մար,
Ճըզմել զանոնք օրհասիդ տակ ու խըղդել :

Դու կը նայիս եթէ ըսպիտակ ոսկեթել
Ամպեայ հանդերձ կը մերկանայ լուսնակը,
Արծաթի կոյս եւ կապկով լոյս թաղը :
Կը պաղպաղէ վերջալոյսին մէջ ահա,
Ճաճանչներով քընքանքներով կը քնանայ
Քու ըստուերները փայփայել հալածել :
Երբ կը սկըսի քամին մեղմիկ թեւածել,
Ու կը գերէ զանի նոճին իր գոգը
Երբ ձըկընկուլ մը ձիւնափայլ թեւօքը,
Կը բաբախէ, կը կառայէ ծովուն մօտ,
Երբ աղբիւրներն իրենց խաղաղ կարկաշտ
Մըմուռնջներով մութ տեղ հեղիկ կը խօսին :
Եւ կոտակներն ալ պաղպաղէն կը սկսին,
Երբ արեւմուտքը դեռ ազօտ կարմրաւոր,
Կը բորբոքի հեռուն, հոգիդ մութ, պըղտոր,
Սուրբ Սոփիա՝ երկայն առեն կ'երազես :

Տեսիլք մ'ունիս քեզ տարիելի յուսոյ պէս
Ան կ'երեւայ միշտ եւ անհ կը տեսնաս
Մեծ կարուստ մը, եւ անհ զատ առ զատ
Կը յառաջեն պատկառելի երիցունք :
Քահանաներ բուրվառնեթն սիրոյ խունկ,
Հանդիսաւոր չըքեղ կընդրուկ կը ծըխեն :
Խաչկը կուգան, արծաթեղէն, ոսկեղէն,
Ու խաչվումներ կը թըրթըռան օդն ի վեր,
Կը ցոլցւնան ականաշատ միթրաներ,
Եւ ոսկեհուռն նափորտներ՝ վեհապէս :
Ի՞նչ անըման թափօր է առ, ի՞նչ հանդէս :
Եւ ետեւէն մեծ զըջակներ կ'երեւան,
Ռանքն ալ բաց, հովանաւոր յաղթութեան,
Ամենքն ալ խաչ կըրող, խաչին թեւ արևող,
Ու վաշտեր, ո՞վ փառք, ախոյեան եւ ոսթիս

Գու գարջուր զերկիդարի, ահաւոր,
 Կուգան, կուգան, ահա իրենց հրաշափառ
 ձաճանչաւոր զէնքերն ըզքեզ կ'ողջուենն.
 Ահա ծովէն, նաեւ կարմիր վառ ծովէն,
 Թռչարաններն ամողջ պարգած իբրեւ ամպ,
 Նաւատորմիդ մը պաննալի վեհութեամբ,
 Կը յառաջէ կամաց կամաց տիրաբար,
 Կայսրեր լի զօրքերով խիտ անըսպառ,
 Ըզքեզ ըզքեզ կ'ողջուենն, Սուրբ Սոփիա.
 Եւ թագաւո՛ւ մը, խաչապաշտ քրիստոնեայ,
 Յամաք կ'ելլէ, կուգայ ըզքեզ փրկիչու,
 Կուգայ ան, ա՛խ, ա՛լ ամօթի տակ հըլու
 Անարգութեան օրերն ի սպառ վերջացան,
 Ու խորաններդ զարնէալ պիտի սրբանանն.
 Դու կը խորհիս, ինչո՞ւ քաղաքը լուռ է.
 Թող Ժղովուզը կ'սպերտները փրէն,
 Թող Թաք հլին քրիստոնեաներն ու ջրնծան.
 Ի՛նչ, չե՛ն տեսներ, չե՛ն հատկընար, կուրացա՛ն.
 Եկէ՛ք ինծի հետ կայնեցէ՛ք, ըստրուկնե՛ր.
 Ալեկուհա՛, ալեկուհա՛, Գրիստոս Տէր:

Բայց հորիզոնը թըխանալ կը սկըսի,
 Եւ ամէն կողմ ալ ազլամուզ կը հոսի.
 Այն երփնազան ջուգերն, աւա՛ղ, կը ջընդին,
 Ամէն տեսիլք կ'անյայտանայ վերըստին,
 Ու մըթութեան սարդը գիշեր կը մանէ.
 Եւ աչն պահուն, արեւմըտեան կողմանէ
 Կը բարձրանայ սուր, նըզոված կառայը,
 Գոռողութեան, զաժանութեան թառայը—
 Միւշգգինն է և Աւա՛ղ, աւա՛ղ, ափսո՛ս քեզ,
 Սուրբ Սոփիա, Վաճմետակա՛ն, ըստրո՛ւկ ես:

Ը

Ա՛խ, այդ երազը: Ես՛ւրբ տաճար,
 Մահն ալ կ'ընենք, եւ զը կա՛րծենք
 Կը վերջանան բազմաշարձար

Օրերը՝ մերթ ընդ մերթ եւ մենք:
 Կը մորմոքինք, կը տըրորինք,
 Կը կըրենք բիւր բիւր նախատինք.
 Ու չ'ողորմիր մեզի երկինք —
 Եւ փրկութիւն միշտ կ'երազենք.
 Ազատութի՛ւն, տարիելի՛ կոյս,
 Ե՛րբ պիտի դաս, ա՛խ, ձեռքըդ լոյս,
 Ծակատըդ աստըդ, սիրտըդ յոյս,
 Ե՛րբ պիտի դաս, մի՛շտ կը սպասենք:

Յուսա՛նք, յուսա՛նք, սո՛ւրբ Սոփիա,
 Թող յոյսը մեզ դրօշակ պարզէ,
 Թող խըրախոյս, քաջութիւն տայ,
 Մեր առջեւէն երթայ վազէ:
 Ան է ամէն վըշտի ոսոխ,
 Ան է հըպօր, սէգ պայքարող.
 Ան է ուղղի՛լ եւ ան է շող:
 Սուրբ Սոփիա, դեռ օր մ'ունիս,
 Դու մոմազարդ պիտի ըլլաս.
 Լոյս արցունքով զու պիտի լաս,
 Մարտիրոսները հանապազ
 Պիտի յիշես եւ ողորմիս:

Բայց քու խորքէդ պիտի հընչէ
 Մեծ աղաղակ մը ջընծութեան.
 Ինչպէս մըրրիկ մը կը փըչէ
 Եւ ալիքներ կը բարձրանան՝
 Այսպէս ամբոխ մը խիտ առ խիտ,
 Ոտք ելլելով ուրախամբ,
 Պիտի պոռայ քու գըմբէթիդ.
 «Ազա՛տ, ազա՛տ ես յաւիտեան»
 Այսուհետեւ, Սուրբ Սոփիա,
 Ոչ Իսլամ ես, ոչ Գրիստոնեայ,
 Ա՛լ քու անունդ պիտի ըլլայ
 Կաթողիկէ ազատութեան:

ՎԱՀՐԱՄ ՍՎԱՃԵԱՆ